

Голас Радзімы

№ 2 (1780)
13 студзеня 1983 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

У зімы на Беларусі свае капрызы. То з пачатку лістапада стунуць марозы, выпадзе глыбокі снег, які потым можа праляжаць да самага красавіка, а то і Новы год мы сустракаем з дажджом. Але ўсе рэкорды, напэўна, пабіты сёлета. Сярэдзіна студзеня, а на вуліцы тэмпература да плюс дзесяці градусаў даходзіць. Нават прыйшло паведамленне, што пад Оршай з'явіліся падснежнікі. За гэтыя паўзімы ўсяго то і было два-тры такія вось дні — снежныя, з марозам.

Фота Э. ЭЛЬКСІНА.

падзеі · людзі · факты

НАРАДА У ПРАЗЕ

4-5 студзеня 1983 года ў Празе адбылася нарада Палітычнага кансультатыўнага камітэта дзяржаў — удзельніц Варшаўскага Дагавора аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемнай дапамозе.

У нарадзе прынялі ўдзел дэлегацыі Народнай Рэспублікі Балгарыі, Венгерскай Народнай Рэспублікі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Польскай Народнай Рэспублікі, Сацыялістычнай Рэспублікі Румыніі, Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік і Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі. Дэлегацыю нашай краіны ўзначальваў Генеральны сакратар ЦК КПСС Ю. У. Андропав.

Удзельнікі нарады абмеркавалі становішча ў Еўропе і абмяняліся думкамі па некаторых іншых міжнародных пытаннях. У гэтым кантэксце яны разгледзелі важнейшыя напрамкі барацьбы на сучасным этапе за прадухіленне небяспекі ядзернай вайны, за захаванне і ўмацаванне разрадка міжнароднай напружанасці, за ўмацаванне бяспекі і развіццё супрацоўніцтва на еўрапейскім кантыненте. Закранаючы дзейнасць свайго абаронна-палітычнага саюзу, яны станоўча ацанілі работу Камітэта міністраў замежных спраў і Камітэта міністраў абароны за перыяд, які мінуў з часу папярэдняй нарады ў Варшаве ў маі 1980 года, і вызначылі далейшыя задачы.

Палітычны кансультатыўны камітэт заслухаў даклад Галоўнакамандуючага Аб'яднанымі ўзброенымі сіламі дзяржаў — удзельніц Варшаўскага Дагавора маршала Савецкага Саюза В. Кулікова аб практычнай рабоце, праведзенай аб'яднаным камандаваннем.

Нарада прайшла ў абстаноўцы дружбы і таварыскага ўзаемаразумення. Яна прадэманстравала адзінства поглядаў дзяржаў — удзельніц Варшаўскага Дагавора па абмеркаваных карэнных праблемах еўрапейскай і сусветнай палітыкі.

Свае вывады і меркаванні ўдзельнікі нарады выклалі ў аднадушна прынятай Палітычнай дэкларацыі дзяржаў — удзельніц Варшаўскага Дагавора.

АДКАЗ Ю. У. АНДРОПАВА НА ПЫТАННЕ ГАЗЕТЫ «РУДЭ ПРАВА»

Рэдакцыя чэхаславацкай газеты «Рудэ права» звярнулася да Генеральнага сакратара ЦК КПСС Ю. У. Андропова з пытаннем, як можна ацаніць прайшоўшую ў Празе нараду ПМК краін Варшаўскага Дагавора.

Ніжэй публікуецца адказ Ю. У. Андропова: Два дні сумеснай работы праходзілі ў духу існуючых брацкіх традыцый паміж сацыялістычнымі краінамі. Мы супаставілі нашы погляды на ход міжнародных падзей, разам намецілі лінію на будучыню. Гэта вялікая справа, асабліва ў цяперашні момант, адзначаны небяспечным ростам міжнароднай напружанасці.

Савецкая дэлегацыя высока цэніць плёны і шчыры характар меўшага месца абмеркавання. Важна, што на нарадзе дамінавала імкненне да згуртаванасці, да паглыблення ўзаемаразумення і каардынацыі знешнепалітычных дзеянняў.

Мы двароза мяркуюем аб сітуацыі ў свеце. Не скрываючы свайго занепакоенасці ваеннымі падрыхтаваннямі НАТО. Аднак, нягледзячы на ​​негатыўныя з'явы, якія праявіліся ў пачатку 80-х гадоў, міжнароднае становішча сацыялістычнай садружнасці застаецца трывалым, надзейным. І я гэта хацеў бы з усёй пэўнасцю падкрэсліць.

У нас дастаткова добрай волі і рашучасці крок за крокам ісці да ўмацавання еўрапейскай бяспекі, аздарулення сусветнай палітычнай атмасферы. Дастаткова сіл, каб процістаяць ваеннай пагрозе імперыялізму.

Галоўны вывад з усяго нашага таварыскага абмену думкамі на нарадзе можна было б вызначыць так: адказам на разлікі агрэсіўных імперыялістычных колаў пацясненні сацыялізм павінна быць далейшае ўмацаванне нашага адзінства, нашага эканамічнага і абароннага патэнцыялу. Справядліва будзе сказаць, што з гэтым непасрэдна звязаны і бяспека нашых краін, і лёс свету ў цэлым.

Што датычыць Савецкага Саюза, то пытанні ўмацавання дружбы і развіцця супрацоўніцтва з брацкімі краінамі заўсёды займалі і будуць займаць асобае, прыярытэтнае месца ў яго міжнароднай палітыцы.

Карыстаючыся гэтай магчымасцю, хацеў бы ад імя савецкай дэлегацыі выказаць шчырую ўдзячнасць таварышу Густаву Гусаку, нашым чэхаславацкім таварышам за сардэчную гасціннасць, за ўмовы, створаныя для работы нарады.

Шлём камуністам Чэхаславакіі, усім працоўным нашай краіны самыя найлепшыя пажаданні ў надшышым Новым годзе.

ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫ

ПЕРАМОГА У КОСМАСЕ

Касмічныя даследаванні сталі арганічнай часткай народнагаспадарчых планаў краіны. Іменна таму савецкія людзі ўспрынялі як сваю агульную працоўную перамогу самую працяглую ў гісторыі касманаўтыкі пятаму экспедыцыю на арбітальнай станцыі «Салют-7». Вынікам гэтага бяспрыкладнага касмічнага рэйса была прысвечана прэс-канферэнцыя для савецкіх і замежных журналістаў, якая адбылася 6 студзеня ў прэс-цэнтры МЗС СССР.

На сустрэчу з журналістамі прыбылі члены экіпажа, вядомыя савецкія вучоныя і канструктары, кіраўнікі падрыхтоўкі касманаўтаў і Цэнтра кіравання палётам.

З сардэчным віншаваннем звярнуўся да экіпажа прэзідэнт АН СССР акадэмік А. Аляксандраў, які назваў прайшоўшы палёт выдатнай перамогай савецкай навукі і тэхнікі.

Аб цяжкай і складанай рабоце ў космасе расказаў на прэс-канферэнцыі камандзір экіпажа А. Беразавой.

Аналізу навукова-тэхнічных даследаванняў і эксперыментаў, праведзеных на борце арбітальнага комплексу, прысвяціў сваё выступленне бортінжынер В. Лебедзеў. Станцыя «Салют-7», першымі гаспадарамі якой нам давялося стаць, сказаў ён, адрозніваецца ад свайго папярэдняга, якая доўга і надзейна служыла касмічным домам для ўдзельнікаў васьмі савецкіх і васьмі міжнародных экспедыцый.

У заключэнне вучоныя і касманаўты адказалі на пытанні журналістаў.

ВЫНІКІ СУБОТНІКА

НА ГРАМАДСКІЯ ПАТРЭБЫ

Паводле папярэдніх дадзеных ва Усесаюзным камуністычным суботніку, які адбыўся 18 снежня 1982 года па закліку перадавых калектываў Масквы, прыняло ўдзел каля 148 мільёнаў чалавек. Падчас суботніка выраблена прамысловай прадукцыі амаль на 850 мільёнаў рублёў, 162 з іх будзе пералічана ў фонд XI пяцігодкі.

Цэнтральны Камітэт КПСС і Савет Міністраў СССР з улікам выказаных працоўнымі пажаданняў прынялі рашэнне накіраваць сродкі, заробленыя на суботніку, у распараджэнне саюзных рэспублік, гарадоў Масквы і Ленінграда для будаўніцтва ўстаноў аховы здароўя, школ, дзіцячых садоў і ясляў.

ЭКНАМІЧНЫЯ СУВЯЗІ

НОВАЯ ЛІНІЯ

Станкабудаўнікі мінскага завода аўтаматычных ліній імя П. Машэрава выканалі заказ леныградскага вытворчага аб'яднання «Кіраўскі завод». Напярэдадні Новага года ў горад на Ныве адпраўлена лінія для апрацоўкі балансіра энерганасычаных трактароў «Кіравец».

Прадукцыйнасць навінкі — чатырнаццаць дэталяў у гадзіну. Яна складаецца з адзінаццаці станкоў, злучаных аўтаматычным транспартным прыстасаваннем. У лінію ўбудаваны два маніпулятары — для загрузкі нарыхтовак і зняцця гатовых дэталяў. Навінка замяняе каля трыццаці універсальных аграгатаў і вызваляе 65 рабочых, а таксама дазваляе значна палепшыць якасць прадукцыі.

НА СЛУЖБЕ — МІРНЫ АТАМ

Магутныя энергамасты звязалі Беларусь з дзюма брацкімі рэспублікамі. З новага года з Чарнобыльскай і Смаленскай атамных электрастанцый, размешчаных на Украіне і ў Расіі, пайшоў ток па новых ЛЭП агульнай даўжынёй больш як 400 кіламетраў. Высакавольтныя лініі напружаннем 330 кілавольт пачалі забяспечваць электрычнасцю Палессе — рэгіён, эканоміка якога развіваецца асабліва інтэнсіўна. Дастаткова ўспомніць аб расшырэнні магутнасцей аб'яднанняў па выпуску сельскагаспадарчых машын у Гомелі, калійных угнаенняў у Салігорску, бялкова-вітамінных канцэнтратаў у Мазыры. У зону інтэнсіўнай жывёлагадоўлі ператвараюцца палескія тарфянікі.

З гэтага года пачынаецца пракладка яшчэ адной ЛЭП — напружаннем 750 кілавольт, па якой у Беларусь пойдзе ток ад Ігналіскай атамнай, якая будзе ў Літве. А праз некалькі гадоў у сталіцы нашай рэспублікі паявіцца атамная цэлацэнтраль: цяпер ідуць падрыхтоўчыя работы да яе ўзвядзення.

ВЫСТАУКІ

Напярэдадні Новага года на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі Беларускай ССР наладжана новая экспазіцыя. Яе экспанаты расказваюць аб вялікіх поспехах рэспублікі ў развіцці прамысловасці, сельскай гаспадаркі, навукі і культуры, шырока прапагандаюцца перадавы вопыт.

НА ЗДЫМКУ: у зале выстаўкі.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

НА КАНВЕЕРЫ — СЯДЗІБЫ

Адразу цэлы пасёлак з дамоў сядзібнага тыпу здаў «пад ключ» у калгасе імя Валадарскага Магілёўскага раёна сельскія будаўнікі. Кожны такі дом карыснай плошчай сто квадратных метраў разлічаны на адну сям'ю, абсталяваны ўсімі камунальнымі выгодамі. У двары ёсць пуны, склеп. Сядзібныя пасёлкі ствараюцца цяпер у многіх гаспадарках Магілёўшчыны. Для прамысловага выпуску керамзіта-бетонных канструкцый, што выкарыстоўваюцца на зборцы такога жылля, аб'яднаны сілы трох прадпрыемстваў. На Шклоўскім камбінаце будматэрыялаў наладжана вытворчасць вонкавых сценных і ўнутраных панелей, перакрываў, а на Горацкім і Слаўгарадскім заводах жалезабетонных вырабаў — пірамідальных паляў, докальных панелей, іншых канструкцый.

Дзякуючы такой канцэнтрацыі на канвеер пераведзены выпуск камплектаў канструкцый жылых дамоў. Спецыялізаваныя брыгады збіраюць іх паточным метадам, удасканалена і тэхналогія будаўніцтва.

Кожны дом з трох пакояў манціруецца не два месяцы, як раней, а на працягу 10 дзён.

НА ЗДЫМКАХ: на будаўнічай пляцоўцы; новы жылы пасёлак у калгасе імя Валадарскага Магілёўскага раёна.

НАВАСЕЛЛІ НА ЮБІЛЕЙНАЙ

Святочнымі навасельямі поўніцца прынёманскі край. Не абышлі яны і пасёлак Лапушна Дзятлаўскага раёна. На новай вуліцы Юбілейнай, якую вясцоўцы назвалі так у гонар 60-годдзя ўтварэння СССР, 16 сем'яў паляводаў, механізатараў, жывёлаводаў, маладых спецыялістаў мясцовага калгаса «Гвардыя» ўсяліліся ў новыя кватэры.

БЕЛАРУСКАЯ МАРКА

ПРАЙШЛА ВЫПРАБАВАННЕ

Напярэдадні Новага года паспяхова прайшла заводскія выпрабаванні новая ЭВМ ЕС-1036.

Машына мае шэраг тэхнічных новаўвядзенняў. Да прыкладу, расшырана элементная база, пры праектаванні выкарыстана ЭВМ. Інакш кажучы, машына праектавала машыну, больш эканамічную, прадукцыйную, якая валодае многімі новымі якасцямі. Вось адна з іх — здольнасць да мікрадыягностыкі, гэта значыць умёне вызначыць прычыну любой няспраўнасці і падказаць яе апэратару.

Цяпер прадпрыемства рыхтуецца да чарговай важнай падзеі: вырашана зрабіць камп'ютэр, які будзе адным з буйнейшых у Еўропе.

САМАЗВАЛ-ВОЛАТ

Цягач-самазвал БелАЗ грузавымальнасцю 180 тон выйшаў з цэхаў Беларускага аўтазавода. Асабліва ўражваюць памеры гіганта: кола вышэй чалавечага росту, каб трапіць у кабінку вадзіцеля, трэба падняцца па трапу. А аб умяшчальнасці кузава можна меркаваць па тым, што звычайнаму грузавіку трэба зрабіць 40 рэйсаў, каб перавезці груз аднаго такога цягача.

Першыя грузавікі з маркай БелАЗ з'явіліся ў 60-я гады. З міжнародных кірмашоў у Лейпцыгу і Плоўдзіве іх стваральнікі вярнуліся з залатымі медалямі. БелАЗ станавіўся ўсё больш магутным — 40, 75, 120, цяпер 180-тонная машына.

СЕННЯШНІ стан і твар беларускага гандлю. Менавіта пра гэта я і хачу вам, шануюныя суайчыннікі, расказаць.

Іншыя з вас яшчэ, напэўна, памятаюць, што ўяўляў гандаль, напрыклад, у былой Заходняй Беларусі. Жалівае відовішча! Многія з вас ведаюць — чулі ад бацькоў і дзядоў, чыталі ў кнігах, — якой была гэта галіна гаспадаркі дзяржавы на нашай Бацькаўшчыне пры цары... Так што твая суайчыннікі, каму дваццаці гадоў, апошнім часам наведваліся на Беларусь, маглі на ўласныя вочы пабачыць, якія станоўчыя пераўтварэнні зазнаў наш гандаль за гады Савецкай улады.

Сёння — гэта буйная высокаразвітая галіна народнай гаспадаркі рэспублікі, якая ў сваю чаргу штогод робіць усё новае і новае крокі наперад. Вось на гэты конт толькі некалькі прыкладаў. Сёння БССР пастаўляе на сусветны рынак трактары і аўтамабілі, станкі і прыборы, дываны і бытавыя халадзільнікі, мэблю і тканіны... У 1981 годзе прамысловасць рэспублікі штодня вырабляла 358 тысяч штук трыкатажных вырабаў, 113 тысяч пар абутку, 614 матацыклаў, 1 956 веласіпедаў, 22,3 тысячы гадзіннікаў, 1 468 радыёпрыёмнікаў і радыёл, 1816 калароных і чорна-белых тэлевізараў, 1 658 халадзільнікаў. Лічыбы як для 10-мільённай БССР, пагадзіцеся, выдатныя.

Дык вось, уся гэта прадукцыя і з'яўляецца тым падмуркам, на якім стаіць будынак нашага гандлю. Бо менавіта апошні праз сваю сетку прапанаваў яе пакупнікам. Але, як вядома, для эфектыўнасці гандлю недастаткова забяспечанасць таварамі, хай самымі выдатнымі і якаснымі. Трэба, каб пакупнік меў грошы іх купіць. Савецкі пакупнік іх мае — інакш бы наша прамысловасць не вырабляла столькі прадукцыі. Сама сацыялістычная структура эканомікі грунтуецца на ўраўнаважанні попыту і збыту. Ведаючы пра поступ, дагненні прамысловасці, можна лёгка здагадацца, што і дабрабыт насельніцтва краіны павысіўся. Адсюль вынікае, што прамысловасць, а значыцца і гандаль арыентуюцца на запатрабаванні пакупніка. Так яно і ёсць. Галоўнае правіла нашай дзейнасці — прадаваць тое, што народу найбольш патрэбна, што ён хоча набыць, прадаваць у максімальна неабходных колькасцях, і вядома ж, у аптымальна зручных формах...

Для гэтай мэты ў гарадах і вёсках рэспублікі зараз дзейнічае амаль 25 тысяч рознічных гандлёвых прадпрыемстваў і 12 тысяч прадпрыемстваў грамадскага харчавання, вялікая сетка агульнатаварных складаў, размеркаваных халадзільнікаў, сховішчаў для бульбы, гародніны і садавіны.

Характэрным у развіцці матэрыяльнай базы гандлю з'яўляецца не толькі колькасны рост, але і якаснае паляпшэнне. У гарадах і сельскай мясцовасці пабудаваны многія буйныя магазіны, прадпрыемствы грамадскага харчавання, аптывыя склады і халадзільнікі, якія скарыстоўваюць перадавыя формы і метады работы. Да ліку такіх гандлёвых аб'ектаў можна аднесці 86 універмагаў, 110 універсамаў, 252 рэстараны, многія іншыя буйныя ўніверсальныя і спецыялізаваныя магазіны, прадпрыемствы грамадскага харчавання.

Вялікія змяненні адбыліся і ў тэхнічным аснашчэнні прадпрыемстваў гандлю і грамадскага харчавання. У іх усталяваны сучаснае гандлёва-тэхналагічнае, халадзільнае, пад'ёмна-транспартнае, электронна-вагавымяральнае, транспартна-вылічальнае і іншае абсталяванне.

У ліку сучасных прадпрыемстваў грамадскага харчавання для прыкладу назавём камбінат грамадскага харчавання Гомельскага радыёзавода, які мае ў сваім складзе для абслугоўвання рабочых і служа-

чых пяць гандлёвых залаў, дыетычнае аддзяленне, буфеты, летняе кафе «Марожанае», магазіны кулінарыі, магутныя вытворчыя цэхі для прыгатавання абедаў і іншай прадукцыі. Залы камбіната аснашчаны зручнай мэбляй, маюць утульныя інтэр'еры. Для захоўвання сыравіны і прыгатавання ежы выкарыстоўваецца найвышэйшае халадзільнае, механічнае і цеплавое абсталяванне.

Усе працаўнікі карыстаюцца гарачым харчаваннем, маюць магчымасць набываць па папярэдніх заказах кулінарыі і булачна-кандытарскія вырабы, розныя паўфабрыкаты. Меню страў для маючых патрэбу ў дыетычным харчаванні складаецца па рэкамендацыі ўрача-

У рэканструаваным памяшканні адкрыты магазін «Дзіцячы свет», арганізаваны продаж тавараў па спажывецкіх комплексках. На першым паверсе сканцэнтраваны тавары для дому, спорту і турызму; на другім — тавары для мужчын, на трэцім — для жанчын. Арганізаваны таксама продаж тавараў для шыцця і рукадзелля. Прынага асартыменту адрозненні і абутку для мужчын і жанчын выкарыстаны прыцып «адзеднай шафы», у аснову якога пакладзены падбор тавараў па сезонах, памерах, росте і іншых прыкметах з арыентацыяй на розныя групы пакупнікоў.

Удзелена шмат увагі рэкламна-эстэтычнаму афармленню гандлёвых залаў. Колер і

дастаўка абедаў і тавараў сельскім працаўнікам непасрэдна на месцы іх работы ў перыяд масавых сельскагаспадарчых кампаній.

Важную ролю ў папаўненні таварнай рэсурсаў, у гандлёвым абслугоўванні насельніцтва выконвае калгасны і камісійны гандаль. Цяпер у рэспубліцы налічваецца 236 калгасных рынкаў і больш за 160 камісійных магазінаў. На рынках рэалізуюцца насельніцтву пішкі сельскагаспадарчых прадуктаў, што ўтвараюцца з калгасаў і саўгасаў, а таксама калгаснікаў і рабочых, маючых асабісты падсобны гаспадаркі. На калгасных рынках арганізацыі Міністэрства гандлю і спажывецкай кааперацыі ажыццяўляюць сустрэчны гандаль прадуктовамі і прамысловымі таварамі. Праз камісійныя магазіны, рознічны тавараабарот якіх ў 1981 годзе склаў 91 мільён рублёў, насельніцтва мае магчымасць рэалізаваць свае рэчы, уключаючы легкавыя аўтамабілі.

З мэтай паляпшэння гандлёвага абслугоўвання пакупнікоў, эканоміі іх свабоднага часу ў магазінах і сталовых асноўная маса тавараў і гатовай ежы рэалізуюцца па метаду самаабслугоўвання. Побач з гэтым магазіны і прадпрыемствы грамадскага харчавання аказваюць насельніцтву шматлікія дадатковыя паслугі.

Па жаданню пакупнікоў магазіны ажыццяўляюць продаж прамысловых тавараў у крэдыт, раскрой тканін і дробнай перапрацоўкі швейных вырабаў, дастаўку на дом і ўстаноўку буйнагабарытных і тэхнічна складаных тавараў, дастаўку прадуктаў хворым і састарэлым грамадзянам, аказваюць іншыя паслугі.

Па лініі грамадскага харчавання аказваюцца і такія паслугі, як абслугоўванне вяселляў і іншых сямейных урачыстасцей, афармленне і абслугоўванне столікаў у рэстаранах і кафе па папярэдніх заказах, дастаўка гарачай ежы рабочым прамысловых прадпрыемстваў непасрэдна на іх рабочыя месцы ў дзённы і начны час, кансультацыі для хатніх, асабліва маладых, гаспадынь па прыгатаванні страў і іншай прадукцыі.

Характарыстыка гандлю Беларусі была б няпоўнай, не раскажы я пра тых, хто працуе ў гэтай сістэме. Прафесіі работніка гандлю і спецыялістаў сябе больш за 373 тысячы чалавек, сярод іх толькі ў сістэмах Міністэрства гандлю і спажывецкай кааперацыі рэспублікі больш за 69 тысяч работнікаў з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй.

Падрыхтоўку таваразнаўцаў, эканамістаў, бухгалтараў, інжынераў-тэхнолагаў, інжынераў па гандлёвым абсталяванню для дзяржаўнага і кааператыву гандлю ажыццяўляюць спецыяльныя Беларускі дзяржаўны інстытут народнай гаспадаркі, Магілёўскі тэхналагічны і Гомельскі кааператывны інстытуты, 4 дзяржаўныя і 6 кааператывных тэхнікумаў і іншыя навучальныя ўстановы.

Патрэбнасць гарадскога і сельскага гандлю ў кваліфікаваных працаўцах, паварах, кандытаршах і іншых рабочых задавальняецца за кошт навучання іх у 18 прафесійна-тэхнічных вучылішчах Міністэрства гандлю, Белкаапсаюза, Дзяржкамтэта па прафтахдукацыі рэспублікі. Настаўнікамі моладзі ў нас з'яўляюцца спецыялісты, якія добра ведаюць сваю справу і здольныя перадаваць свае багатыя веды і вопыт тым, хто пачынае працаваць у гандлі і грамадскім харчаванні.

Мяркую, паважаныя чытачы, я здолееў прадставіць вам сённяшні беларускі гандаль больш-менш поўна. Калі ж у вас узнікнуць нейкія пытанні па тэме нашай гаворкі, калі ласка, дасылайце лісты — з задавальненнем адкажам. А яшчэ лепей, прыязджайце да нас у госці і самі на ўсе паглядзіце.

АРЫЕНТУЕМСЯ

НА ЗАПАТРАБАВАННІ НАСЕЛЬНІЦТВА

СТАН І ТВАР ГАНДЛЮ

Мікалай МАКАЕД, міністр гандлю БССР.

дыетолога, гатуюцца лячэбныя напіткі з лекавых траў. Ежа ў сталовай на камбінаце, мае высокую каларыйнасць і адпаведную якасць. Кошт абедаў — 60—65 капеек.

Камбінат грамадскага харчавання Гомельскага радыёзавода гэта не толькі сённяшні твар беларускага гандлю, але і сведчанне ўзаемадзеяння вытворчасці і службы, якую ўзначальвае я. Гэта доказ таго, што дзяржаўная планавая сістэма найбольш выгадная для працаўніка: яна ж клапаціцца найперш аб ім.

Што датычыцца характарыстык стану гандлёвай сеткі спажывецкай кааперацыі, то я прывяду такія красамоўныя прыклады.

На цэнтральнай сядзібе калгаса імя Гастэлы ў пасёлку Сенніца Мінскага раёна пабудаваны гандлёвы цэнтр. На першым паверсе размешчаны піўны бар, пункт прыёму шклотары і складскія памяшканні, на другім — магазін прадуктоваў тавараў і кулінарыі, на трэцім — магазін непрадуктоваў тавараў і сталовай на 100 месцаў з кандытарскім цэхам магутнасцю 3 тысячы вырабаў у змену. Плошча гандлёвых залаў магазінаў, піўнога бара і пункту прыёму шклотары складае каля 700 квадратных метраў.

Магазіны, прадпрыемствы грамадскага харчавання і іншыя аб'екты гандлёвага цэнтара аснашчаны сучасным гандлёва-тэхналагічным, халадзільным, пад'ёмна-транспартным абсталяваннем, праводзяць продаж тавараў і прыём шклотары пераважна па метаду самаабслугоўвання. Пра работу калектыву гандлёвага цэнтара добра адгукаюцца сельскія жыхары.

Летась у раённай цэнтры пабудаваны новы трохпавярховы ўнівермаг, гандлёвая плошча якога 2 230 квадратных метраў. Памяшканне ранейшага двухпавярховага магазіна рэканструявана, надбудаваны трэці паверх. Абодва будыны злучаны паміж сабой спецыяльнымі крытымі пераходамі. У выніку яны ўтварылі адзіны гандлёвы комплекс агульнай плошчай 2 940 квадратных метраў.

афармленне сцен, калон і абсталявання асобных участкаў гандлёвых залаў спалучаецца з групамі рэалізуемых тавараў. Замест лінейнай сістэмы расстаноўкі абсталявання з манатоннай выкладкай тавараў шырокая выкарыстоўваецца саляндная форма расстаноўкі гандлёвай мэблі з мастацкім афармленнем паказу тавараў і прымяненнем гандлю па ўзро-
Вядома, пакуль яшчэ не паўсюль у нас такія магазіны. Але, упэўнены, гэта ўжо недалёкая будучыня.

Сёння ж у гандлі прадуктамі харчавання ў гарадах галоўнае месца займаюць магазіны з універсальным асартыментам тавараў, якія дапаўняюцца спецыялізаванымі магазінамі па таварна-групавой прыкмеце. Хуткімі тэмпамі развіваецца сетка буйных магазінаў тыпу «універсам», якія разам з шырокім асартыментам прадуктаў ажыццяўляюць продаж непрадуктоваў тавараў штодзённага попыту.

Для продажу непрадуктоваў тавараў, побач з развіццём буйных універмагаў, да 90 працэнтаў магазінаў спецыялізавана па групавому і спадарожнічому асартыменту тавараў. Ёсць таксама спецыялізаваныя магазіны па продажу адзення, абутку і іншых прадметаў для мужчын, жанчын і дзяцей.

Спадзяюся, вам, шануюныя суайчыннікі, будзе цікава ведаць пра гандаль на вёсцы (як-нітак, большасць з вас паходзіць з сельскай мясцовасці). Амаль у кожнай беларускай вёсцы ёсць магазін па продажы прадуктаў і прамысловых тавараў паўсядзённага попыту, у многіх вёсках працуюць кнігарні. У буйных населеных пунктах і раённых цэнтрах гандлёвая сетка больш вялікая, ёсць універмагі, гандлёвыя цэнтры, а таксама спецыялізаваныя і неспецыялізаваныя магазіны.

У шырокіх маштабах ажыццяўляецца сезонны гандаль. Праводзяцца выстаўкі, кірмашы па продажы розных тавараў. У сельскай мясцовасці арганізаваны развазны гандаль,

МАШЫНА— «АЛЬПІНІСТ»

Мінскі трактарны завод (МТЗ) амаль чатырнаццаць гадоў лідзіруе ў галіне. Галоўнае спецыялізаванае канструктарскае бюро (ГСКБ) — мазгавы цэнтр прадпрыемства. Тут вырашаюцца розныя задачы: адны канструктары ствараюць прынцыпова новыя машыны, іншыя — мадыфікацыі, трэція працуюць над удасканаленнем вузлоў і дэталей і іх уніфікацыяй.

— Мы закліканы забяспечваць сельскагаспадарчую вытворчасць сучаснымі трактарамі, — гаворыць галоўны канструктар МТЗ Пётр Амельчанка. — Інакш кажучы, ад нас залежыць, ці будзе завод ісці ў нагу з часам і задавальняць узрастаючыя патрабаванні да тэхнікі.

Мы падрыхтавалі ўжо да вытворчасці серыю машын, здольных істотна дапамагчы сельскім працаўнікам у выкананні намечаных задач.

Напрыклад, завод пачынае выпуск рысаводчага трактара. Гэта машына з шырокім апрацоўваць пасевы рысу ў напоўненых вадой чэках. З дапамогай МТЗ-32Р рысаводчы змогуць весці пасевы, браваныя змею, апрацоўку ўсходаў і ўборку ўраджаю.

Завяршаюцца дзяржаўныя выпрабаванні створаных мінчанамі стасільных трактароў МТЗ-100 і МТЗ-102 (з пяразднім вядучым мастом). Гэта машына на сельскагаспадарчых работах павышае прадукцыйнасць працы ад 15 да 40 працэнтаў у параўнанні з МТЗ-80 і МТЗ-82. К канцу адзінацатай пяцігодкі (1981—1985) завод плануе пачаць серыю новую вытворчасць такіх машын.

Паспяхова працягваецца работа заводскіх канструктараў і па даядзённа да кандыцыі створанага імі 150-сільнага ўніверсальнага прапашнога трактара.

Да нядаўняга часу горныя рэспублікі не мелі зручнай тэхнікі для работы на схілах. Цяпер беларускія трактарабудульнікі прапанавалі два варыянты такіх машын, якія паспяхова прайшлі выпрабаванні.

Нізаклірансны «Беларусь» шырокаеца стаў пасадак і вызначае расізуленымі «нагамі». Гэта дазваляе яму захаваць устойлівасць на гары нахілу ў 50 градусаў. Завод ужо выпусціў першую партыю такіх машын.

Другая мадэль трактара для апрацоўкі схілаў зямель добра зарэкамендавала сябе на доследных работах у Грузіі, Кіргізіі, Закарпацці. Калі на першым трактары вадзіцель нахіляецца рэзак з машынай, на другім — здаіць вертыкальна. А розніца ў тым, што на гэты раз канструктары пайшлі па іншаму шляху — машына ідзе па схілу, як чалавек, паддымаючы для раўнавагі адну нагу. Спрацоўвае «вэстыбулярны апарат» — колы на спецыяльных шарнірах. Такі «трактар-крываножка» арэ, сее, апрацоўвае пасевы на палях нахілам да 20 градусаў. Прычым двайная сігналізацыя — светлавая і гукавая — папярэджвае вадзіцеля аб набліжэнні да небяспечнага ўхілу.

У 1979 годзе на Мінскім трактарным стварылі групу, якая затым перарасла ў канструктарскае бюро мотаблока. У выніку летас завод выпусціў для продажу насельніцтву мінтрактар. Двухколавы пяцісільны МТЗ-05 кіруецца ідуцым ззаду аратым, у руках якога ручка, як у старога плуга. Прадпрыемствы рэспублікі дапамаглі аснасціць яго рознымі прыладамі — плугам, бараной, акулікам, касілкай. 500 мінтрактароў атрымалі гаспадары асабістыя гаспадаркі ў 1982 годзе, у перспектыве, пасля будаўніцтва спецыяльнага чэха, МТЗ зможа выпускаць іх да 15 тысяч у год.

Слава ТАЙНС.

ВІНШУЮЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Дарагія сябры!
Прыміце ад нас самыя лепшыя пажаданні вам усім. Пспехаў нашай мілай Радзіме ў Новым, 1983 годзе! Шчасця, добрага здароўя і мірнага працоўнага жыцця!

Ірына і Аляксей ГРЫЦУКІ.

Канада.

Дарагія супрацоўнікі Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»!
Віншую вам, а таксама ўсё савецкі народ з Новым годам. Жадаем ад усяго сэрца моцнага здароўя, шчасця і шмат радасці ў асабістым жыцці, вялікіх поспехаў у вашай выкараднай працы!

Ад імя членаў аддзела ССГБ г. Вяр'е
ХУБО-ЧАРАНКОВА.

Бельгія.

Сардэчна віншую ўсіх супрацоўнікаў рэдакцыі з Новым, 1983 годам!

Ад усёй душы жадаю моцнага здароўя, шчасця, поспехаў у жыцці і далейшага ўмацавання культурных і духоўных сувязей з намі — замежнымі суайчыннікамі.

Іван ВАСІЛЕУСКІ.

Аргенціна.

Паважаная рэдакцыя «Голасу Радзімы»! Віншую вас з вялікім святам — 60-годдзем утварэння Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

Прыміце таксама мае найлепшыя пажаданні ў Новым годзе.
Марыя ТАМАЙО.

Францыя.

Паважаны калектыў рэдакцыі «Голасу Радзімы»!

Прыміце ад нас самыя шчырыя навагоднія віншаванні. Ад усёй душы жадаем вам добрага здароўя, шчасця і поспехаў ва ўсіх справах.

Нэлі і Іван КАРОЛЬ.

Канада.

Сардэчна віншую ўсё калектыў рэдакцыі «Голасу Радзімы» з Новым, 1983 годам і жадаем, каб ён прынёс вам многа шчасця і радасці.

Вялікае дзякуй за ўсё, што вы робіце для нас.
Стэфан ЗАЙЧАНКА з сям'ёй і сябрамі.

ЗША.

Паважаны таварышы з газеты «Голас Радзімы»!

Ад усяго сэрца віншую вас з Новым годам. Жадаем добрага здароўя і ўсяго найлепшага ў вашым жыцці. Няхай на нашай роднай зямлі, на ўсёй планеце заўсёды будуць мір і дружба. Мы падмаем бакалы за нашу Радзіму і жадаем ёй у Новым годзе выдатных поспехаў.

Надзея ГАЛІЁНКА-ОСТЭРБАН.

Галандыя.

Дарагія сябры!

Віншую вас усіх і ўсё савецкі народ з Новым, 1983 годам. Жадаю добрага здароўя, поспехаў ва ўсіх вашых справах.

Мікола ВЕЕЎНІК.

Англія.

Паважаны суайчыннікі ў дарагой Беларусі, віншую ўсіх вас з Новым годам!

Жадаю вам і ўсёй краіне далейшых поспехаў, а самае галоўнае — міру.

Вельмі ўдзячны за душэўны прыём у Мінску маёй дачкі Лізы і за «Голас Радзімы».

Адам ЛАХАНЬКО.

ЗША.

Дарагім беларускім сябрам дзякуем за цёплыя адносіны да нас, калі мы наведвалі горад Мінск летам мінулага года. Жадаем вам усім добрага здароўя, самых лепшых поспехаў ва ўсім, шчасця і радасці ў Новым, 1983 годзе. Няхай ён будзе годам міру і дружбы ва ўсіх канцах зямнога шара! Няхай усе людзі свету радуцца і жывуць пад мірным небам.

Надзея і Іван НЯХОДЫ.

ЗША.

Дорогие друзья!

С Новым годом, с новым счастьем поздравляет вас всех Русское культурное общество «Мир» союза соотечественников в ФРГ. Желаем вам много снега, полных накрытых столов, счастья и радости с друзьями и близкими, а также спокойной жизни и успехов в вашей ежедневной работе.

Правление Русского культурного общества «Мир»
в г. Маннгейм.

ФРГ.

Многа цікавых спраў у дзяцей гродзенскай сярэдняй школы № 13. Яны шэфтуюць над ветэранамі вайны і працы. Праз клуб інтэрнацыянальнай дружбы вядуць перапіску са школьнікамі замежных краін. І ва ўсіх гэтых справах заўсёды з імі іх верны таварыш і сябра — старшая піянерважатая Людміла Панамарова.
НА ЗДЫМКУ: Л. ПАНАМАРОВА (у цэнтры) са сваімі выхаванцамі.

Фота У. ШУБЫ.

ПАТРЫЯТЫЗМ СЁННЯ—ГЭТА ЗМАГАННЕ

СУПРАЦЬ САМАЗАБОЙНАЙ ВАЙНЫ

АДГУКНУЛАСЯ Ў ДЗЕЦЯХ—УНУКАХ

Пісьменнік Аляксей Адамовіч у складзе дэлегацыі БССР удзельнічаў у рабоце 37-й сесіі Генеральнай Асамблеі ААН у Нью-Йорку. Рэдакцыя «Голасу Радзімы» звярнулася да яго з просьбай выказаць уражанні пра сустрэчы з землякамі-эмігрантамі.

Так, у мяне было некалькі сустрэч з землякамі-беларусамі, адна нават нечаканая для мяне: я прыехаў у Нью-Йоркскі Квінз коледж, дзе меўся выступіць перад амерыканскімі студэнтамі, але аўдыторыя была запоўнена пераважна беларусамі, у асноўным дзецьмі і ўнукамі эмігрантаў. Вось ад гэтай сустрэчы ды яшчэ ад гутарак з супрацоўнікамі і актывістамі прагрэсіўнай газеты «Русский голос», якая мае традыцыйна глыбокія каранні ў беларускай (пераважна заходнебеларускай) эміграцыі, узніклі ў мяне думкі, адчуванні, якімі я хацеў бы падзяліцца з чытачамі «Голасу Радзімы».

Але зусім не дзеля таго, каб некага з тых, з кім меў сустрэчы і гутаркі, выкрываць ці холадна павучаць. Эміграцыя, акрамя ўсяго іншага, — найчасцей няшчасце чалавечэе. Нават, калі нехта сам так і не лічыць. Кажуць: чужую бяду рукамі развяду! Але для некага яна — свая і з ёю так лёгка не разыдзешся. Вось што я ўбачыў зблізка (раней мог толькі здагадавацца): людзі старэйшага ўзросту ў эміграцыі глядзяць так альбо інакш на сваю былую радзіму ў залежнасці ад таго, наколькі чыстае іх сумленне перад уласным народам. Адных закінула далёка бяда-гора ці выпадковасці лёсу, другіх — такое, пра што дзецям-унукам праўдзіва не раскажаш, не асмелішся. І будзеш хлусіць ім усё жыццё, бо і сабе самому хлусіш. Дзецям, унукам, сабе, у кніжках, газетных артыкулах, нават у вершах — хлусня і самападман праз усё жыццё: пра тое, што ты, што вы не немцам-фашыстам дапамагалі (крыў божа!) знішчаць пад корань народ беларускі, а наадварот ратавалі яго і ад немцаў, і ад партызан, і ад «бальшавіцкіх орд з Усходу». Але народ, не нейкі прыдуманы, а той, што жыве ў вёсках, у гарадах Беларусі, ведае і помніць, хто такія былі «бобікі» (інакш і не называлі нашы людзі паліцаў і іх цывільных і мундзірных кіраўнікоў з ліку беларусаў), народ беларускі не забыў, хто разам з немцамі-эсэсаўцамі паліў жывых людзей у свірнах, школах, цэрквах.

Больш за 300 тысяч іх — хатынскіх мучнікаў, дзяцей, жанчын, боль наш неспіханы!

Бацькоў не выбіраюць! І нават Радзіму не само дзіця выбірае — бацькі. Але бывае так, што бацькі елі гнілыя яблыкі, а дзецям-унукам млосна. Ды толькі яны не ведаюць, чаму млосна і каго вінаваціць.

...І вось у іх сустрэча ў аўдыторыі Квінз коледжа з земляком, які прыляцеў з Беларусі, адкуль бацькоў іх выгналі «навала з Усходу». Да іх, многіх, усё яшчэ не дайшла ісціна, праўда, што, каб «навала» тая не выгналі іх бацькоў-паліцаў, якія разам з немцамі, з зондэр- і эйнзатцамандамі палілі Хатыні, бацькоў-рэдактараў фашысцкіх газэц, каб не адбылося гэтага ў 1944 годзе, дык не было б не толькі Беларусі, але і самога народа беларускага. Пытанне стаяла аб яго фізічным існаванні.

Але ў нас спачатку вялася гутарка пра культуру, літаратуру, пра беларускія выданні, мову. Вельмі ж здзівілася аўдыторыя (ніяк не чакалі!), калі даведзіліся, што «Тутэйшыя» Я. Купалы ставяцца ў нашых тэатрах, а «Мёртвым не баліць» В. Быкава выдаюцца 70-тысячным тыражом на беларускай мове.

Пасля пачаліся прэтэнзіі да зямлі бацькоў. Добра, у вас, амерыканскіх беларусаў, столькі прэтэнзій да тых, хто жыве ў самой Беларусі. Цяпер наша да вас запытанне: дзейнасць, жыццё ваша ў Амерыцы, вашы пісанні і справы — яны на што накіраваны і чаму садзейнічаюць, служаць: узаемаразуменню і выратаванню ад вайны і пагібелі народаў амерыканскага і савецкага ці наадварот — дапамагаюць амерыканскім каршунам? І як вы сябе пачуваеце, ведаючы, усведамляючы, што з-за вашай спіны, можа, узляціць ракета і накіруецца ў той бок, дзе Бацькаўшчына?

— А нас гэта не турбуе!
— Мы пра тое не думаем...
— І без гэтага Беларусь нішчаць... Амерыканцы не пачнуць...
Іменна гэтыя рэплікі, галасы — у адказ.

Ага, значыць, так. Пытанне аб фізічным існаванні народа, пра мову, культуру якога вы быццам так кляпоціцеся — гэта для вас другараднае і нават «нецікава», пра гэта «не думаем». Пра тое, што злавесны грыб выбухне там, дзе жывуць, магчыма, нават родзічы вашы. Паляціць і выбухне — як бы і ад вашага імя...

Што гэта — нейкая асаблівая амерыканская інфантыльнасць? Бяздумнасць невераёмная?

Але ж людзі яны, такія ж, як і нашы, ва ўсіх разе многія, а калі выходзілі, развіталіся, размаўлялі, бліжэй глядзелі ў вочы адзін аднаму («Вы не думайце!..») «А што ад нас залежыць?» — здаліся сімпатычнымі, разгублена шчырымі.

Вось тады я і падумаў: грахі бацькоў — колькі ў гэтым горкай, цяжкай праўды! Вунь як адгукнулася!

Тыя, старэйшыя, словам ці справай прымалі ўдзел у жудаснай, недаравальнай фашысцкай працы: фізічным знішчэнні цэлага народа, уласнага народа. Адмовіцца ад мінулага свайго, пакараць сябе хоць бы праўдай, бялітаснай шчырасцю (тое, што называюць: пакаяцца перад людзьмі, перад дзямі пакаяцца!) — гэтага не здарылася, не такія яны людзі, каб маглі гэтак. І вось адгукнулася — у дзецях, унуках.

— Не цікава нам гэта!

— Не думаем, не турбуе...

Прарасло. Такой воль глухатой — да самага галоўнага глухатой. А пакуль да гэтага глухія, дазвольце не паверыць, што вы патрыёты краю, народа, зямлі беларускай. Дык што тады? Да зямлі без людзей любоў? (Бо — савецкія). Да радзімы без народа? Народа, што рэальна існуе — не для некага там ці некага, а для сябе самога. Які ёсць, існуе і гэта — галоўнае. Бо было, ужо было і так, палеская жанчына з вёскі Рудня (яшчэ адной Хатыні) казалі нам, калі запісалі, збіралі кнігу «Я — з вогненнай вёскі»: «Хоць бы верабей які ці кот — нікога, нічога. Гэта ж такая цішыня была!»

Магчыма, думкі мае, уражанні ад той сустрэчы ў амерыканскім коледжы паспешліва і неапраўданы і суджу (усё ж не вытрымаў!) сваю аўдыторыю занадта жорстка. Ніяк не магу дараваць тое іхняе: «а нас гэта не турбуе», «мы пра тое не думаем»...

І яшчэ раз ім, землякам за акіянам, запытанне: дык чаму ўсё ж служыць ваша жыццё, лёс ваш, які шмат хто і не выбіраў сабе сам — чаму служыць: вайне, да якой так ліхаманкава рыхтуецца адміністрацыя мільянераў, ці міру паміж тымі, хто здольны адзін аднаго знішчыць?

Ведаю адно: і беларусу і небеларусу сёння нельга быць, заставацца патрыётам свайго народа, калі тае справы, словы, думкі, пмыслы не накіраваны на самае галоўнае — на мір, на ўзаемацярпімасць, узаемаразуменне паміж людзьмі і народамі!

Аляксей АДАМОВІЧ,
пісьменнік.

НА ЗДЫМКУ: А. АДАМОВІЧ выступае ў Клубе рускай кнігі пры ААН на вечары, прысвечаным 100-годдзю з дня нараджэння Я. Купалы і Я. Коласа.

СЯБРАМ У ДАР

Нядаўна выдавецтва «Мастацкая літаратура» перадало ў дар Беларускаму грамадска-культурнаму таварыству ў Беластоку (ПНР) бібліятэку, куды ўвайшлі лепшыя творы беларускіх празаікаў і паэтаў: Івана Мележа, Васіля Быка-

ва, Янкі Брыля, Івана Навуменкі, выбраныя творы Ніла Гілевіча, Аркадзя Марціновіча, Барыса Сачанкі, Івана Пташніківа, Аляся Якімовіча, асобныя выданні кнігі І. Шамякіна, М. Лужаніна, А. Вярцінскага, У. Калесніка, П. Макаля, А. Зарыцкага і

многіх іншых вядомых беларускіх пісьменнікаў.

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» і ў далейшым будзе аказваць дапамогу ў камплектаванні бібліятэчнага фонду Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Беластоку.

НАЦИОНАЛЬНО - ОСВОБОДИТЕЛЬНОЕ движение в России всегда развивалось под непосредственным воздействием революционной борьбы рабочего класса. На всех этапах революции, как отмечал В. И. Ленин, оно «поднималось в связи с рабочим движением». И это было закономерным явлением. Развитие национально - освободительного движения проходило в условиях, когда Россия, вступив в период империализма, сохранила господство абсолютизма и остатки крепостничества, что привело к расширению и обострению «национального гнета на новой исторической основе»¹.

Уже в период первой русской революции национально-освободительное движение охватило все угнетенные народы царской России. Их борьба не ограничивалась требованием свободного пользования родным языком, развития национальной культуры, литературы. Она все больше приобретала характер борьбы за национально - территориальную автономию или полную государственную независимость, против государственных привилегий в административном управлении, против чрезвычайных налогов, за право распоряжаться государственным бюджетом, за рынки.

В этот период проявило свою активность и белорусское национально - освободительное движение. Зародившееся с развитием капитализма и формированием белорусской нации, оно также неразрывно было связано с революционной борьбой в России.

С момента своего зарождения в нем проявились два идейно-политических течения — революционно - демократическое и буржуазно-националистическое. Это было обусловлено социальной неоднородностью движения. Согласно переписи населения 1897 года, на территории Белоруссии (в современных границах), проживало 6 579 600 человек, из них 5 408 400 белорусов. По подсчетам Е. Корнейчика, все белорусское население, включая членов семьи, делилось на три категории: сельскохозяйственное (5 062 900 человек или 93,6 процента); торгово-промышленное (222 600 человек или 4,1 процента); непроизводительное (122 900 или 2,3 процента).

Самую многочисленную социальную категорию составляло сельское население. Почти половина его (около 2 530 тысяч) — батраки и деревенская беднота, 30 процентов (1 514,5 тысячи) — мелкие хозяйства и оставшиеся 20 процентов (1 012,5 тысячи) — помещики, аграрная буржуазия, фольварковая шляхта, кулачество. Торгово-промышленное население делилось на предпринимателей, владельцев промышленных предприятий, торговцев. Их было около 20 тысяч человек; рабочие и ремесленники насчитывали более 200 тысяч.

К началу XX века белорусская нация по классовому составу делилась на следующие социальные группы: 1) крупная буржуазия (рантье, купцы, аграрная буржуазия, высшие чиновники) — 78,4 тысячи (1,4 процента); 2) зажиточное население (кулачество, духовенство, чиновники) — 1 100 тысяч (22,2 процента); 3) крестьянская беднота — 1 500 тысяч (27,0 процента); 4) пролетарское и полупролетарское население (рабочие, ремесленники, батраки) — 2 750 тысяч (49,4 процента). Следовательно, около 77 процентов белорусского населения составлял пролетариат, полупролетариат и беднейшая часть белорусской деревни, а 23 процента принадлежало к эксплуататорским классам. Значительную прослойку в рядах белорусской национальной буржуазии составляло кулачество (из 650

Белорусские буржуазные националисты, занимающиеся в разных «институтах по изучению СССР» под присмотром ЦРУ и других столь же «научных» учреждений «исследованием» национального вопроса в нашей стране, демагогически утверждают, что Великая Октябрьская социалистическая революция для белорусов и Белоруссии явление совершенно чуждое. Уже сколько воды утекло в реке Истории. Уже Советский Союз вступил в шестьдесят первый год своего существования, а они все тшчатся доказать недоказуемое: революция, де, в Белоруссию принесена на штыках солдат Западного фронта.

Известный нашему зарубежному читателю историк Николай Шашкевич, автор брошюр «Непозбежнае банкруцтва», «Кастрычнік у Беларусі», «Почему не состоялась

БНР!», готовит к изданию новую книгу — «Октябрьская революция и крах непролетарских партий в Белоруссии». В ней он продолжает исследовать историю социалистической революции и становления Советской власти в Белоруссии. Факты и аргументы, которые приводит автор, разоблачают измышления фальсификаторов.

Почему в национально-освободительном движении в Белоруссии победило революционно-демократическое направление!

В чем была сила ленинской партии большевиков, поднявшей весь народ на борьбу с самодержавием и приведшей нашу страну к социальному и национальному освобождению!

На эти и другие вопросы отвечает предлагаемая читателям статья.

Николай ШАШКЕВИЧ

На пути к истине

тысяч крестьянских дворов 71 тысяча были кулацкими, то есть около 11 процентов), фольварковая и застенковая шляхта. Часть шляхты была ополячена, но в большинстве своем, как свидетельствуют исследования по этнографии и истории, она была белорусской. Из ее среды вышло немало представителей национальной интеллигенции.

Шляхта представляла наиболее националистический слой белорусской аграрной буржуазии. Это было обусловлено ее особым положением в экономической жизни края. Один из лидеров белорусского национализма Я. Лёсик по этому поводу писал так: «Шляхта не знала крепостного права и имела две волюки земли, или 40 десятин земли, а панцирные бояре... от 3-х до 10-ти волок. Правда, была и безземельная шляхта, однако этот род шляхты арендовал землю у соседних панов - землевладельцев. Худшее положение было той шляхты, которая вышла из чиновников; она сидела на панских землях до того времени, пока грела панская ласка. Эта шляхта, лишённая земли, пополняла панские усадьбы разными подручными элементами. Они служили панам в качестве писарей, экономов, а то и просто лакеями. До последнего времени большинство шляхты имело хорошие хозяйства, благодаря большей зажиточности по сравнению с крестьянами, хозяйство шляхты достигло более высокого культурного уровня... Шляхта всегда была в курсе рыночных цен и умеет этим пользоваться при сбыте своей продукции. При других исторических условиях шляхта заложилась бы промышленную и торговую буржуазию».

Характерные для эпохи империализма особенности освободительного движения, которое развертывалось в национальных окраинах России, проявились и в Белоруссии. Однако здесь наблюдались и свои, местные. Прежде всего на белорусское национально-освободительное движение накладывал отпечаток относительно невысокий уровень развития капитализма и отсутствие внутреннего рынка. Сказывалась и пестрота национального состава. В. И. Ленин отмечая, что белорусы «главным образом крестьяне», поляки, а также евреи — торговый слой и ремесленники»².

В деревне проживало около 85 процентов белорусского населения. В городах белорусы составляли меньшинство, преобладали еврейское население. Оно составляло 53,5 процента, белорусы — 14,5 процента, русские — 17,7, поляки — 11,6, другие — 2,7 про-

цента. Это предопределило и многонациональный состав пролетариата, который к тому же был распыленным по мелким промышленным и кустарным предприятиям. Пролетариат Белоруссии пополнялся в основном за счет крестьян, разорившихся мелких торговцев и еврейской бедноты. К началу 1917 года в Белоруссии было более 250 тысяч рабочих (в это число включены ремесленники, которые трудились в кустарной промышленности). Из них в ценовой промышленности, в военных мастерских, на железной дороге работало около 100 тысяч человек. В общей массе всего торгово-промышленного населения пяти губерний Северо-Западного края белорусы составляли от 8,5 процента (в Гродненской губернии) до 22,6 процента (в Могилевской губернии), евреи — соответственно 74,1 — 68,7 процента. В крупных городских центрах удельный вес рабочих-белорусов был в среднем в два раза меньше, чем в целом по губерниям. В крупной фабрично-заводской промышленности, на железнодорожном транспорте преобладали белорусы, русские, украинские и польские рабочие. В ремесленном и кустарном производстве в основном были заняты евреи.

Городская буржуазия здесь также была представлена в основном евреями. В их руках находилась торговля и промышленные предприятия, банковское дело.

Многочисленным эксплуататорским классом были помещики. По переписи 1897 года в пяти белорусских губерниях жило 283 522 дворянина (с семьями), которые владели более чем 10 миллионами десятин земли. Это составляло около половины всех площадей белорусских губерний (44,8 процента). В руках ста крупных аграрных магнатов сосредоточивалось 1 973 350 десятин земли (в среднем 22 тысячи на одного хозяина). Среди помещиков также не было национальной однородности. Большой процент составляли лица, считавшие себя поляками.

Социальные противоречия, переплетавшиеся с национальными, как отмечал академик И. Минц, «не могли не обострить национально - освободительной борьбы в Белоруссии». Особенности землепользования, характер промышленности и торговли, национальный состав населения, различные вероисповедания (православие, католицизм, иудаизм), черта еврейской ослеплости — все это откладывало отпечаток на остроту национальной борьбы, на соотношение классовых и политических сил в белорус-

ском национально-освободительном движении.

Экономическая слабость белорусской буржуазии и боязнь революционных перемен обусловили ее идейную неустойчивость, политическую слабость и беспомощность. Малочисленная городская буржуазия была заинтересована в связях с правящими кругами царского самодержавия, легко поддавалась процессу русификации и поэтому не могла играть ведущей роли в белорусском национально-освободительном движении. Верхушка аграрной буржуазии, особенно фольварковая шляхта, ориентировалась на возрождение буржуазно-помещичьей Польши. Порвав с народом, она не участвовала в белорусском национально-освободительном движении, более того — часто выступала против него. Наиболее организованной и сплоченной была аграрная буржуазия, которая больше всего проявляла заинтересованность в развитии белорусского национально-освободительного движения.

Национальное движение в Белоруссии, как и в целом в России, было связано с общедемократической борьбой за политические свободы, за развитие национальной культуры, В. И. Ленин относил Белоруссию, как и Украину, к тем районам, где национально-освободительное движение еще не закончилось. В 1916 году В. И. Ленин писал: «Для украинцев и белорусов, например, только человек в мечта живущий на Марсе, мог бы отрицать, что здесь нет еще завершения национального движения, что пробуждение масс к обладанию родным языком и его литературой — (а это необходимое условие и спутник полного развития капитализма, полного проникновения обмена до последней крестьянской семьи) — здесь еще совершается»³.

Каждый класс стремился вложить свое социальное содержание в характер и цели белорусского национально-освободительного движения. Эксплуататорские классы вносили в него национализм — помещичье-клерикальный, буржуазный, мелкобуржуазный.

Монархический, клерикальный национализм отражал интересы белорусских крупных землевладельцев, части кулачества (в основном сформировавшегося в результате столыпинской «земельной реформы»), православного духовенства. Представители этого националистического течения концентрировались главным образом вокруг организации монархического направления, таких как общество «Крестьянин» (основано в конце 1905 года), лидеры — Вруцевич, Коронке-

вич, Пшелка), «Окраинный союз» (основан в 1907 году), который после первой русской революции был реорганизован в «Русское окраинное общество», лидеры — Ковалюк, Бывалкевич, Кулаковский, Солоневич. Эти организации представляли собой ответвления монархического «Союза русского народа». Они действовали вплоть до победы Февральской революции.

В 1908 году на съезде общества «Крестьянин» произошел раскол. Часть его членов, которая отражала интересы кулачества, буржуазной интеллигенции и чиновников, создала новую организацию «Белорусское общество». В его программе, хотя по своим политическим устремлениям оно ориентировалось на союз с русским самодержавием, нашли отражение и некоторые идеи кадетов. В частности, «Белорусское общество» выдвигало требования о прогрессивном подоходном налоге, о развитии земельных кредитов, ставило задачу введения в белорусских губерниях земского самоуправления, добивалось ликвидации ценза на выборах, установления всеобщего избирательного права. В области же развития белорусской культуры «Общество» придерживалось курса монархических организаций.

29 сентября 1911 года в Петербурге возникло «Западно-Русское общество». В его состав входили крупные землевладельцы, православное духовенство, чиновники. Оно объединяло более 300 человек. Его деятельность проявлялась в организации лекций, научных конференций, политических собраний и даже демонстративных гуашествий по Белоруссии.

В Витебске и Гродно действовали отделения партии «Правое порядка», в Минске — «Православное братство».

Белорусские помещичье-клерикальные, монархические организации ориентировались на союз с русскими монархистами и пропагандировали так называемую идеологию «западноруссов». Суть ее сводилась к восхвалению великодержавного шовинизма, отрицанию права белорусского народа на самостоятельное национальное и культурное развитие. Идеология «западно-руссов» начала формироваться после подавления восстания 1863 года. Наиболее последовательными ее представителями в конце XIX — начале XX веков были К. Горюшкин, М. Коялович, П. Бранцев, С. Шалкович и другие.

Националисты монархического толка не признавали права белорусской нации на самоопределение. Только «Белорусское общество», которое вышло из недр «Крестьянина», выдвинуло требование о предоставлении территориальной автономии Белоруссии. Уступка в этом вопросе была временной: часть помещиков, чиновников, кулачества и мещанства стремилась отмежеваться от черносотенцев и поэтому вынуждена была сделать поворот на сторону буржуазного националистического движения. В вопросах же развития культуры белорусского народа, как и все монархические организации, оно стояло на неизменных основах русского самодержавия. «Белорусское общество» считает, — указывалось в его программе, — что наибольшим соответствием для культурного развития белорусской народности может быть только русский язык».

Местные монархисты полностью поддерживали политику царского правительства по отношению к Белоруссии, которая была сформулирована А. Столыпиным в Государственной думе 7 мая 1910 года и 27 апреля 1911 года. «Цель наша, — заявил П. Столыпин, — поставить крест племенной политической борьбе, которая здесь (в Белоруссии — Н. С.) ведется, и защитить здесь властный и решительный словом российский государственный основы... Западный край есть и будет краем русским навсегда и навеки».

[Продолжение следует.]

¹ Ленин В. И. — Полн. собр. соч., т. 27, с. 82.

² Ленинский сборник XXX, с. 30.

³ Ленин В. И. — Полн. собр. соч., т. 30, с. 89.

СЛАЎНАЕ ЖНІВО ПАЭТА З НІВЫ ДРУЖБЫ

Уолтэр МЭЙ

ПЕРАКЛАДЧЫЦКАЕ КРЭДА

Вялікія паэты мне даюць жыццё.
Я ў іх тварэннях
Знаходжу праўды мудры сэнс —
пажытак для душы.
Я сам паэт і добра ведаю: яны ў сваім
гарэні
Патрошкі з кожным творам паміраюць —
як тут ні кажы —
У мэце велічнай — заўжды дзяліць
з людзьмі іх боль, іх шчасце,
Душы ў пяноце ці бяздзейнасці не даць
драмаць,
Надзею людзям даць і веру, што мінуць
усе напасці,
І — каб не згас! — агонь кахання
ў людскіх сэрцах падтрымаць.
Яны даюць жыццё... Праз іх шырэйшым
свет я успрымаю.
І прагну, каб і іншыя такім яго
змаглі спазнаць.
Так я перакладаю — з тым усім,
што ў сваім сэрцы маю,
І паміраю трошкі кожны раз —
як мне таго не знаць!!
Маленькімі смярцамі мне даюць жыццё
вялікія паэты.
Я ж іх вяртаю да жыцця, сам трошкі
паміраючы пры гэтым.

ХАТЫНЬ

Хатынь —
гэтай вёска імя не сустрэнеш ужо на
канверце —
Дзын, бом, бом!
Была — і няма.
Як згадаеш, аж сціснецца жалёбаю
сэрца.
Дзын, бом, бом!
Ад гэтых падмуркаў
чарнеюць каменняў абгаратых
крушні,
Дзын, бом, бом!
Дзе хата стаяла,
там зёрае студня, дзічэе ігрушка.
Дзын, бом, бом!
Вунь з бронзы магутная постаць —
тады ацалеў тут адзіны.
Дзын, бом, бом!
На дужых, сялянскіх руках
нясе ён забітага сына —
Дзын, бом, бом!
Няўцямнымі з распачы, з гора вачамі
ўглядаецца слепа —
Дзын, бом, бом!
У пустое, над намі усімі разлеглае,
горнае неба,
Дзын, бом, бом!
Дзяды, якім стукнула семдзесят,
хлопцы — гадоў па семнаццаць,
Дзын, бом, бом!
Унучкі-малечы,
якія ледзь-ледзь пачыналі смяяцца.
Дзын, бом, бом!
Матуля з дзяцымі...
А дачушцы яшчэ і сем дзён не мінула...
Дзын, бом, бом!
І ўсіх — каб спаліць! —
іх сагналі, як быдла, у хлеў і прымкнулі.
Дзын, бом, бом!
Стагоддзі мінуць над Зямлёй
і не здолеюць увекавечыць
Дзын, бом, бом!
Таго, што знявечыла нам тут
нацысцкая бесчалавечнасць.
Дзын, бом, бом!
Над попелам тых, што згарэлі тады,
над трагічным іх лёсам
Дзын, бом, бом!
Усіх заклікае магілкавы надпіс,
каб выцерлі слёзы.
Звані засцярогаю, звон!
«Давайце ж наш смутак у сілу абярнем,—
працуйма для міру,
Дзын, бом, бом!
Не дайма ніколі усчацца на свеце
шалёнаму віру!»
Дзын, бом, бом!
Зямля Беларусі, хаціны
і кожны палецкі чацвёрты —
Дзын, бом, бом!
Усіх заклікаюць:
адстойвайце мір неадступна і цвёрда!
Звані засцярогаю, звон!
Хатынь — сімвал кожнае вёскі,
вайнай зруйнаванай да рэшт,
Дзын, бом, бом!
Пакуль яшчэ лётаюць ластаўкі
каля жылога падстрэшша...
Звані засцярогаю, звон!
Дзын, бом, бом!

ПАЧЫНАЛАСЯ 3-НАД ЛА-МАНША

З Уолтэрам Мэем бачыўся я пакуль што толькі аднойчы — на філалагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. Гэтая сустрэча англійскага паэта і перакладчыка з выкладчыкамі і студэнтамі факультэта была цікавая, запамінальная, але спачатку — не аб ёй, спачатку — аб кнізе вершаў, якую выпусціла выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Можна, гэта і пад уплывам паэзіі Янкі Купалы і Якуба Коласа з іх сялянска-беларускаю прывязанасцю да коласа, хлеба з якога пачынаецца са жніва пад ліпеньскім сонцам, сваю кнігу вершаў, што перакладзена з англійскай на беларускую мову, Уолтэр Мэй і назваў «Познім жнівом». А можна, і таму, што Уолтэр Мэй ужо не маладзён. Так ці інакш, ды перад намі сапраўды найперш слаўнае жніво паэта з нівы дружбы, што парадніла яго з беларускім мастацкім словам — з нівы таго ўзаемаразумення, якое так патрэбна сёння ў сучасным зменлівым свеце, у хвілі абстрактнага і пагрозы атамнага здзеку і знішчэння ўсяго існага на зямлі.

А пачалося ўсё ў звычайнага выкладчыка коледжа ў Саўсіку Уолтэра Мэя з захаплення паэзіяй Пушкіна.

Выкладаць рускую мову ды не захапіцца вялікім рускім паэтам, гэта сапраўды, відаць, немагчыма, калі ты сам паэт, калі ты сам, будучы інтэлігентам, не выпускаеш з рук пастушковай шатландскай дудачкі-жалейкі, у ростані з роднымі берагамі Ла-Манша дашчы ёю і сваё сэрца, і ўсё новых сваіх сяброў. І тут я не магу не паверыць, што і жалейкавыя вершы Янкі Купалы нейкім невадомым мне чынам клікалі гэтага чалавека з зялёных лугоў ляманскага ўзбярэжжа ў зялёную Беларусь — да яе паэзіі.

Пушкін абудзіў цікавасць Уолтэра Мэя не толькі да сябе — да ўсёй рускай класічнай паэзіі. І не толькі цікавасць — энергію, натхненне, пачатак, можна сказаць, перакладчыцкага подзвігу. Больш за тысячы вершаў і пэм, перакладзеных Уолтэрам Мэем, увайшло ў яго першую «Анталогію рускай класічнай паэзіі» — ад Ламаносава, Дзяржавіна, Пушкіна да Брусавы, Ясеніна, Буніна.

А тады была і другая анталогія — «Выбранае з савецкай паэзіі на англійскай мове» (1967), у якую трапілі ўжо не толькі рускія савецкія паэты, але і П. Броўка, А. Куляшоў, П. Панчанка, Е. Лось.

І быў 5 чэрвеня 1967 года ў Англіі, у графстве Сасэкс, у горадзе над Ла-Маншам Брайтане, у канцэрт-хале тэатра гарадскога муніцыпалітэта літаратурны вечар. І падумаўся тады ў ім на сцэну на пянаццаць гадоў маладзейшы, чым сёння, выкладчык коледжа ў Саўсіку і актывіст Брайтанскага аддзялення Таварыства дружбы і культурнай сувязі Вялікабрытаніі і СССР Уолтэр Мэй. Два «Рэквіемы» ў сваім перакладзе чытаў ён тады — рускага Роберта Раждзественскага і беларуса Анатоля Вярцінскага.

І тут я зноў жа не магу не паверыць у тое, што гэтага чалавека да нашай паэзіі нарэшце і назаўсёды пацягнулі менавіта адчутыя ўсім яго адкрытым сэрцам героіка, драмы, трагедыі Беларусі-партызанкі.

Анатоль Вярцінскі прыйшоў да Уолтэра Мэя не толькі аўтарам «Рэквіема». Ён стаў яго добрым дарадцам і памочнікам у складанні трэцяй анталогіі — на гэты раз беларускай паэзіі, адной з самых прадстаўнічых на замежных мовах аж да апошняга часу.

Якраз з гэтай ужо анталогіяй у руках выступіў Уолтэр Мэй на філфаку нашага ўніверсітэта ў Мінску. Але чытаў ён не толькі пераклады — чытаў і свае вершы, якія ўвайшлі ў «Позняе жніво», і тыя, што не ўвайшлі. Мяне тады асабліва ўразіў верш Уолтэра Мэя пра Хатынь, паўтараць рэфрэн якога Уолтэр Мэй запрасіў студэнтаў. Гучаў з дзесяткаў маладых грудзей і з грудзей сівога паэта суровы рэфрэн: «Дзын, бом, бом!», і сэрцы ў кожнага з нас тады біліся ва ўнісон з рытмам верша, поўнычыся паміж вайны, яднаючыся ў пратэсце супраць новых пагрозай вайны, набіраючыся сілы, упэўненасці, веры.

Паэт валодаў нашымі галасамі, грудзямі, сэрцамі.

І, вядома, не без удзячнасці ўспамінаючы нашу сустрэчу, пачынаў я прагна гартаць старонкі зборніка «Позняе жніво», адным з першых чытачоў якога суджана было мне стаць. Я чытаў прагна, каб яшчэ глыбей пазнаць паэта, перакладчыка, яго шляхі-дарогі, што пачаліся з-за далёкага ад нас Ла-Манша.

І я ўбачыў, што і перакладчыцкая і паэтычная муза Уолтэра Мэя — нястомныя падарожніцы: і ў часе, і ў прасторы. «Позняе жніво» дало мне шырокую мажлівасць далучыцца да дарог другога з іх. Сасэкс, Уэст Хоў, дагестанскі Гуніб, Масква, грузінскія Джавары, абхазская Піцунда, казахскі стэп, Бузулук, Фрунзе, Растоў-на-Доне і нашы Каралішчавічы, Вязінка, у якой нарадзіўся Янка Купала і дзе вершы, прысвечаныя яму, пісаў англійскі паэт, — вось дзе пралеглі дарогі паэта, думкі і пачуцці якога становіліся на іх вершамі — сардэчнымі, добрымі, задумнымі, удумлівымі.

Вось адзін з іх — «Цудоўная пара» — з нечаканай канцоўкай:

Ідзе вясна па снезе басанох.
Вось-вось пачнецца крыгаходу час.
Вось-вось пальцеца першы весні дождж.
Шпакі юнацтва вернуцца да нас.
Зіма-бабулька ўжо без спраў брыдзе,
Брыдзе, самотная, у свой апошні шлях.
Іскрацца залацінкі на вадзе.
Пяшчота адбіваецца ў вачах.

З парамі года ў чалавечым жыцці гэта сапраўды так: калі на адну вясну больш ты пажыў на свеце, то сапраўды на адну менш вёснаў у цябе засталася. Але калі прыходзіць да цябе паэт, які вечна ў дарозе, ты не траціш нічога, ты толькі набываеш. На аднаго паэта больш вы пазнаеце на свеце, калі прачытаеце гэту кніжку, і больш на аднаго перакладчыка, пра якога не прытуляецца. Бо зноў жа Уолтэру Мэю мы ўдзячныя за тое, што да 100-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа ім падрыхтаваны і выдаюцца на англійскай мове аднатомнікі абодвух нашых народных паэтаў.

Жніво ў перакладчыка і паэта Уолтэра Мэя сапраўды багатае, а таму і наша прызнанне руплівай яго працы самае шчырае, самае вялікае.

Алег ЛОЙКА.

ХТО БУДЗЕ УЛАДАРОМ?

За ўзгоркам гарыць, дагарае зара,
Якую завём вечаровай.
Кранае да слёз мяне гэта пара —
Сваёй цішынёю чароўнай.

Успыхваюць першыя літары.
З'яўляюцца першыя зоркі.
Прымаю, як лепшыя дары,
Я гэтыя адвяхоркі.

Ды вось трывога ў сэрца кальне,
Пытанне балюча ўдарыць:
«А хто будзе заўтра, па вясне
На гэтай зямлі ўладарыць!»

Вось гэтыя ціша і краса!
Гэты цуд светазарны!
Ці — усяму жывому граза —
Атамны грыб пачварны!

Ён будзе атручваць неба і дол,
Знішчаць пад карань ружу.
Ён будзе сеяць навакол
Распач, змрок і сцюжу.

Ён будзе зжываць са свету людзей.
Ён і мяне самога
Будзе паліць да мозгу касцей...
Няўжо за ім перамога!»

Так мы не спалі з начным ліхтаром
Да самага аж світанія.
«Хто ж будзе зямным уладаром! —
Мучыла ўсё пытанне. —

Светлае сонца ці атамны смерч!
Кветкі ці попел шэры!
Мір ці вайна! Жыццё ці смерць —
Гэты звер ненажэрны!..»

За ўзгоркам ранішняя зара
Зазяяла, як ружа, светла!
Не, вам не ўладарыць, сілы зла!
Есць будучыня ў свету!

ЖАРТОЎНЫЯ ВЕРШЫ

Жыў некалі кіт, меў вялізны рост,
Калі ж ураган свой забыўся ўзрост
І мачты паклаў, як траву,
Кіт перакуліўся цераз галаву
І сам праглынуў свой хвост.

* *

Жыў-быў лёгчык-выпрабавальнік Дзік,
І ён у паветры штукарыць звык.
Як на часткі яго самалёт разламаўся,
Ён сказаў: «Я, відаць бы, без чаю застаўся.
Калі б нада мной парашут не ўзіні!»

* *

Жыў некалі Джэк, халасцяк малады,
А бацька адно веў на ўсе лады:
«Старому не схлусіш,
Ты ўзяць жонку мусіш!»
«Чыю ж, бацька, жонку мне ўзяць тады!»

* *

Кажуць, што красуня Неферціці
Сонца зацямяла ў зеніце,
Чорнымі вялікімі вачыма
Мудрасці празорлівай вучыла,
І была дасціпная, ўявіце!

* *

Худая настолькі лэдзі
Па імені Ліні, што ледзьве
Чырвонага вып'е віна,
Як лінія ўся відна,
Нібыта ртуць у тэрмометры едзе.

ВЕДЫ

У школе мяне настаўнік хваліў.
Я мог паказаць любы праліў.
На памяць я знаў палкаводцаў усіх,
Даты жыцця і смерці іх.
Пакуль мой равеснік гол забіваў —
Я новыя веды ўсё здабываў.
Мне мроіўся часам той рубж,
Калі ўсё спасцігну я ўрэшце рэшт.
Але чым вышэй вядзе мяне шлях.
Чым болей прастору ў маіх вачах,
Тым болей таемных бачу прыкмет,
Тым болей складаным здаецца свет
І спее ўва мне думка мая,
Што, можна, нічога не ведаю я.

ТЭАТР, ДЗЕ АЖЫВАЮЦЬ ЦЕНІ

Маскоўскі тэатр ценяў — адзіны ў Еўропе прафесійны спецыяльны тэатр падобнага тыпу, адзначыў сваё саракацігоддзе.

Калектыв з цікавым і разнастайным рэпертуарам, са сваім пастаянным і вельмі ўдзячным глядачом — маскоўскімі школьнікамі пачынаў з невялікага гуртка юных графікаў, які быў арганізаваны ў сярэдзіне саракавых гадоў у Маскоўскім музеі дзіцячай кнігі. З захапленнем працавалі тут дзеці над ілюстрацыямі да любімых кніг. Пад іх рукамі ажывалі героі казак. І аднойчы яны сапраўды «ажылі». Сярод экспанатаў музея з'явіўся невялікі белы экран, на якім можна было ўбачыць рухомых «жывых» герояў пушкінскіх казак, персанажы «Ціля Уленшпінгеля», пазам Някрасава. У 1937 годзе да дзяцей прыйшлі захопленыя новай справай прафесійныя артысты, і так з гуртка стварыўся тэатр.

За час існавання калектыву пастаўлена пяцьдзесят спектакляў па творах Пуш-

кіна і Лермантава, Гоцы і Кіплінга, Маршака, Алешы, Чукоўскага. На экране ценевага тэатра ажывалі вобразы індыйскіх, аргенцінскіх, інданезійскіх, кітайскіх і афрыканскіх казак.

Для павелічэння эмацыянальнасці ўспрыняцця і расшырэння відовішчасці спектакля ў яго часта ўводзіцца акрамя плоскай ценевай лялькі, аб'ёмная лялька на шырма перад экранам. А іншы раз і жывы дзеючы актёр выступае на пярэднім плане... Такім чынам тут спрабуюць пераадолець абмежаваныя магчымасці і ценевага, і ляльчанага тэатраў паасобку. Вялікае значэнне надаецца музычнаму афармленню.

Гэты калектыв называюць часта і тэатрам на колах. У дзесятках маскоўскіх школ у артыстаў з'явіліся верныя сябры. Казка прыходзіць да дзяцей прама ў школы, у Палацы піянераў, а летам артысты выступаюць у піянерскіх лагерах. За год тэатр дае да чатырохсот прадстаўленняў для дзяцей. Рэжысёр-

ры і актёры прыслухоўваюцца да заўваг і пажаданняў сваіх малельных, але вельмі патрабавальных глядачоў, якія яны выказваюць адразу пасля спектакля. Напрыклад, работы «Кожкін дом» і «Беласнежка» — гэта выкананне пажаданняў малельных тэатралаў. У творчых планах — інсцэніроўкі паводле казак Андэрсена, аднаго з любімых пісьменнікаў савецкай дзяціны.

З творчасцю тэатра ценяў знаёмы не толькі масквічы — ён бываў на гастроліях у Рызе і Ленінградзе, Кіеве і Краснадары...

Чым жыве сёння Маскоўскі тэатр ценяў, удастоены Дыплама першай ступені на Усеаюзным тэатральным фестывалі і сярэбранага медалю на Сусветнай выстаўцы ў Бруселі? Рыхтуецца да свайго юбілею. Хутка глядачы ўбачаць спектакль «Казкі народнага СССР», у планах — феерыя «Снягурочка» і прадстаўленне «Стары цырк». Наперадзе вялікая і цікавая праца.

Валерый ГАЛУБЦОЎ.

АЛЕСЬ БАЧЫЛА

Беларуская літаратура панесла цяжкую страту. 4 студзеня 1983 года раптоўна памёр вядомы паэт, заслужаны дзеяч культуры Беларускай ССР Аляксандр Аляксандравіч Бачыла.

Нарадзіўся Аляксандр Аляксандравіч Бачыла 2 сакавіка 1918 года ў вёсцы Лешніца Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці ў сялянскай сям'і.

У 1934 годзе скончыў Мінскі педтэхнікум і выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Каралішчавіцкай, а потым у Сінілаўскай школе на Міншчыне. Завочна скончыў Мінскі настаўніцкі інстытут. Восенню 1939 года быў прызваны ў Чырвоную Армію.

Аляксандр Бачыла прайшоў дарогамі Вялікай Айчыннай вайны ад першага да апошняга яе дня. Ён ваяваў на Крымскім, Паўночна-Каўказскім, Варонежскім, 2-м Беларускам і 1-м Прыбалтыйскім франтах.

Пасля вайны А. Бачыла працаваў у рэдакцыі «Настаўніцкай газеты», загадчыкам аддзела, адказным сакратаром і намеснікам галоўнага рэдактара газеты «Літаратура і мастацтва». Быў уласным карэспандэнтам «Літаратурнай газеты», рэдактарам у Дзяржаўных выдавецтвах БССР. На працягу 15 гадоў працаваў адказным

сакратаром часопіса «Полымя».

У некратогу, падпісаным кіраўнікамі Кампарты і ўрада Беларусі, вядомымі дзеячамі літаратуры і культуры, гаворыцца: «З першымі вершамі ў друку Аляксандр Бачыла выступіў у 1934 годзе. Ён аўтар кніг паэзіі «Шляхі», «Подых вясны», «Юнацтва», «Калючая рука», «Асенняя аповесць», «Дарыце цюльпаны», «Тры багіні», «Белы бярэзнік» і інш. Яго пяцью належаць нарыс пра жыццёвы і творчы шлях М. Багдановіча «Дарогамі Максіма».

Аляксандр Бачыла напісаў лібрэта вядомых беларускіх опер «Яснае святанне», «Калючая рука», «Калі ападае лісце», «Зорка Венера», а таксама лібрэта оперы «Паўлінка» па аднайменнай камедыі Янкі Купалы. У садружнасці з беларускімі кампазітарамі ім створана шмат лірычных і патрыятычных песень, сярод якіх адна з самых вядомых — «Радзіма мая дарагая».

Творчасці паэта ўласцівы жыццёсцвярдзальны пафас, высокі патрыятызм, услаўленне працоўнага і ратнага подзвігаў савецкіх людзей. Многія яго творы прысвечаны Камуністай партыі, дружбе народаў нашай краіны, барацьбе за мір.

Паэт-камуніст Аляксандр Бачыла прымаў актыўны ўдзел у грамадскім жыцці. На VIII з'ездзе пісьменнікаў Беларусі ён быў выбраны старшынёй рэвізійнай камісіі рэспубліканскай пісьменніцкай арганізацыі. Баяваў і працоўнага заслугі Аляксандра Бачылы высока ацэнены Радзімай. Ён узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны II ступені, «Знак Пашаны», Дружбы народаў, медалямі.

Аляксандр Мікалаевіч быў чуйным і шчырым таварышам, прынцыповым камуністам, руплівым настаўнікам літаратурнай моладзі.

Светлы вобраз Аляксандра Бачылы назаўсёды застаецца ў нашых сэрцах».

Святам грацыі і прыгажосці стаў конкурс бальнага танца «Мінскі баль-82», які адбыўся ў Палацы культуры і тэхнікі Мінскага аўтамабільнага завода. У ім прынялі ўдзел танцоры студый бальнага танца Палацаў культуры трактарнага завода, чыгуначнікаў, Белсаўпрофа, Беларускага політэхнічнага інстытута і іншых. Удзельнікі выконвалі класічныя, сучасныя савецкія і лацінаамерыканскія танцы.

НА ЗДЫМКУ: парад удзельнікаў конкурсу.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

РЭВАЛЮЦЫЯ НАДАЛА МАШТАБ ЯГО ТАЛЕНТУ

УСЁ РУСКАЕ ВЕДАЎ І АДЧУВАЎ

Шчаслівы і зайздросны лёс твораў класіка савецкай літаратуры Аляксея Талстога (1883—1945 гады). Яго кнігі — адкрыццё для кожнага новага пакалення. Паводле іх і сёння ствараюцца ўсё новыя фільмы і тэлепастаноўкі. Да яго п'ес тэатры звяртаюцца з нязменным пастаянствам. І ў дзіцячай літаратуры (славутая казка «Залаты ключык», аповесць «Дзяцінства Мікіты») ён стаіць намнога вышэй за тых, хто займаўся толькі ёю. Творча спадчына Аляксея Талстога шырока перакладаецца і шапнецца ў многіх краінах.

Сын радавітага самарскага графа-памешчыка, вядомы ўжо ў пачатку нашага стагоддзя белетрыст, Талстой у пакутлівых сумненнях і хістаннях прыняў, а затым апёў новую сацыялістычную рэчаіснасць, вярнуўшыся пасля нядоўгай эміграцыі ў Савецкую Расію.

Прыход яго да рэвалюцыйнага народа быў прадвызначаны народай сутнасцю гэтай магутнай, таленавітай асобы, яе глыбокай нацыянальнай прыроды. Гэтую асаблівасць Талстога паэзія таксама вылучаў вялікі рускі майстар слова Іван Бунін: «Усё рускае ведаў ён і адчуваў, як даволі намногі».

Пісьменнік «ласкаю бо-жай» чалавек феноменальнай

фантазіі і назіральнасці, Аляксей Талстой яшчэ ў дакастрычніцкі час пераспрабаваў сябе, здаецца, ва ўсіх літаратурных жанрах, з бліскам пераймаў розныя літаратурныя плыні — пісаў сімвалістычныя вершы і народныя казкі, рэалістычную прозу з «дастаеўскімі» зломі душы і стылізаваным пад XVIII стагоддзе навілы і п'есы.

Ці было гэта імкненнем пераймаць моду? Або прагай вядомасці, поспеху? Магчыма, у нейкай меры прысутнічала тут і тое, і другое. Але, думаецца, галоўнае ўсё-такі заключалася ў іншым — у лішку творчых сіл маладосці, у свавольстве асілка, у жаданні паказаць, на што ён здатны.

Паэзія Талстой скажа суровыя словы аб гэтым раннім перыядзе творчасці: «Калі б не было рэвалюцыі, у лепшым выпадку мяне чакала б... шэрая, бляклая дзейнасць сярэдняга пісьменніка. Кастрычніцкая рэвалюцыя дала мне ўсё...».

Зразумела, Талстой быў залішне строгі ў сваёй ацэнцы. Ужо ў цыкле апавяданняў 1911 года, паэзія абданых агульнай назвай «Пад старымі ліпамі», адчуваецца талент вялікай сілы. Мастак «адпеў» прысядзібнае правінцыяльнае рускае дваранства, у гратэскавых танах

паказаў яго выміранне. Але безумоўна і тое, што рэвалюцыя, якая ўскалыхнула і духоўна абнавіла свет, надавала маштаб, сілу і мудрасць яго таленту.

Дабрабыт, і галоўнае — дабрабыт духоўны, не ёсць лёс вялікага пісьменніка і асабліва таго, хто наведваў «гэты свет у яго мінуты ракавыя». Пакуты і боль эпохі заўсёды праходзяць праз сэрца сапраўднага мастака. Талстой разам з рускай інтэлігентнай зведзай сумненні, пакуты, пошукі на цяжкіх шляхах рэвалюцыі і грамадзянскай вайны. Ён знайшоў ёмкае і дакладнае вызначэнне пройдзенаму — «блуканне па пакутах».

У 1921 годзе ў час свайго кароткага эмігранцкага перыяду ў Парыжы, сумуючы па радзіме, Талстой піша адну з лепшых ва ўсёй рускай літаратуры аповесць аб пачатку чалавечай жыцця. Ён звяртаецца да аўтабіяграфічнага матэрыялу і стварае вельмі рускую, чыстую і светлую, са студзеньскім снегам і гаркаватым дымком сялянскіх хат паэму ў прозе — «Дзяцінства Мікіты».

Пастаянная думка Талстога ў эміграцыі — думка пра Расію, пакінутую, як яму тады здавалася, у бядзе, пасля бурны рэвалюцыі. Гэта тры-вога і дала штуршок задуме

рамана-эпапеі «Блуканне па пакутах», і перш за ўсё яго першай кнізе — «Сёстры» (1920—1921).

«Блуканне па пакутах» — гэта не толькі твор вялікага мастака. Гэта і эвалюцыя самога Талстога, які вярнуўся ў Савецкі Саюз і прыняў актыўны ўдзел у будаўніцтве новага жыцця.

Ужо ў першай кнізе ён знайшоў тып эпохі, стварыўшы пераканаўчы вобраз інтэлігента — бальшавіка Цялігіна. Другая кніга трылогіі — «Васемнаццаты год» — расказ аб трагічных перыпетыях грамадзянскай вайны. Побач з цэнтральнымі персанажамі з'яўляюцца новыя героі — творцы гісторыі. Сваім жыццём, сваімі справамі яны сцвярджаюць прыгажосць подзвігу ў імя вышэйшай мэты — пабудовы новага грамадства. «Васемнаццаты год» — гэта і спроба Талстога стварыць эпічны вобраз народа, адлюстраванага размах Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Думка пра тое, што Радзіма — перш за ўсё народ, памастацку канкрэтызуецца ў заключнай частцы трылогіі — «Хмурная раніца», якая стваралася ўжо ў 30-я гады.

К канцу 20-х гадоў літаратурны багаж Талстога быў ужо тэматычна незвычайна маляўнічы і разнастайны: тут і прытоны белай эміграцыі (апавесці «Чорнае золата», «Ібікус, або паходжанне Няўзорава»), і фантастычны свет планеты Марс, куды накіроўваюцца ў ракеце першыя савецкія міжпланетныя арганаўты (раман «Аэліта»), і цяжкі дробязны быт камуністай кватэры, які проці-

пастаўлены героіцы грамадзянскай вайны (апавяданне «Гадзюка»).

Выход у савецкай літаратуры з'явіўся гістарычны раман Талстога «Пётр I». У цэнтры яго ўзвышаецца манументальная, нібыта адлітая з бронзы, фігура цара-пераўтваральніка Расіі. У мастацкіх адносінах — гэта буйная ўдача пісьменніка, якая дала падставу лічыць яго заснавальнікам савецкага гістарычнага рамана.

«Пётр I» пісаўся на працягу двух дзесяцігоддзяў, але так і застаўся незаключаным. Работу над ім прыпыніла Вялікая Айчынная вайна. З першых яе дзён увесь свой талент, увесь запал душы Талстой аддае справе перамогі. Краіна чытае яго гнёўную і страсную публіцыстыку, артыкулы «Радзіма», «Маскве пагражае зорак», «Што мы абараняем», «Разгневаная Расія»... У гэты ж час ён піша «Апавяданні Івана Сударава», дзе ў даходлівай форме імкнецца перадаць лепшыя рысы рускага нацыянальнага характару.

«Цудоўная сіла мастацтва, калі яна высякае з хаосу твар чалавечы. Мастацтва ўзвышае мяне галавой пад воблакі. Я з гонарам крочу па маёй зямлі», — сказаў аднойчы Талстой. Горда, урачыста крочаць сёння і кнігі Талстога. Кожнае новае пакаленне з удзячнасцю адчувае жывую сувязь з іх героямі і аўтарам. Напаўна, пры і ёсць вышэйшая форма прызнання.

Алег МІХАЙЛАЎ, пісьменнік.

ДЗЕСЯЦЬ ЛЕПШЫХ СПАРТСМЕНАУ ГОДА

Леанід ТАРАНЕНКА. Алімпійскі чэмпіён па цяжкай атлетыцы кожны год завяршае сусветнымі рэкордамі. Не была парушана гэта традыцыя і летась. Выступаючы на спаборніцтвах за Кубак СССР у вагавай катэгорыі да 110 кілаграмаў асілак устанавіў сусветныя рэкорды ў рыўку — 196 і ў двухбор'і — 435 кілаграмаў.

Уладзімір ПАРФЯНОВІЧ. Алімпійскі чэмпіён па грэблі і ў 1982 годзе заваяваў «саае» тры залатыя медалі на першынстве свету. Пяць гадоў запар не ведае паракэнняў! Летась ён стаў спартсменам нумар адзін у Беларусі, а ва ўсеагульным конкурсе названы другім пасля плыўца Уладзіміра Сальнікава.

Аляксандр КАРШАКЕВІЧ. У пачатку мінулага года прайшло першынство свету па ручному мячу. Адным з лепшых на ім быў прызнаны беларускі спартсмен. Каршакевіч многае зрабіў для таго, каб яго каманда—мінскі СКА, стала ўладальнікам Кубка СССР.

Ігар КАНЫГІН. Ён лідэр савецкіх барцоў вольнага стылю. У мінулым сезоне спартсмен з Віцебска заваяваў залатыя медалі на першынствах Еўропы (другі год запар) і Савецкага Саюза і бронзавы — на чэмпіянаце свету.

Паважаныя суайчыннікі! Давайце разам з вамі пагартаем леташнюю падшыўку «Голасу Радзімы». Амаль у кожным нумары газеты на восьмай старонцы ёсць навіны спорту. Далёка не аб усіх спаборніцтвах удалося нам раскажаць. Але нават па тых сціслых паведамленнях вы можаце меркаваць, якіх выдатных поспехаў на чэмпіянатах свету, Еўропы, Савецкага Саюза, міжнародных турнірах і сустрэчах дамагліся беларускія спартсмены. Колькі дарагіх ачкоў унеслі яны на гэтых спаборніцтвах у скарбонку зборных каманд краіны і рэспублікі, тым самым дапамогшы ім заняць першыя месцы ці ўвайсці ў лік прызёраў! Проста немагчыма назваць усе імёны.

І таму спецыялістам і аматарам спорту, якія па традыцыі ў канцы года называюць лепшых з лепшых спартсменаў Беларусі, было вельмі цяжка вызначыць першую дзiesiąтку. Хто ж яны, лаўрэаты-82! Многіх з іх вы, паважаныя суайчыннікі, добра ведаеце. Гэта прадстаўнікі «старой гвардыі» — Аляксандр Раманькоў, Леанід Тараненка. А таксама навічкі: Магамед Рамазанаў, Мікалай Дзедаў... Прадстаўляем нашых пераможцаў.

Алена ХЛОПЦАВА. Чэмпіёнка Алімпійскіх гульняў па акадэмічнай грэблі ў 1982 годзе стала мацнейшай на першынстве свету.

Алена АЛЬШУЛЬ. Беларуская школа шашыстак славіцца ва ўсім свеце. Цяпер рэспубліка мае 3—5 патэнцыяльных чэмпіёнак планеты. І адно з першых месцаў сярод іх па праву належыць цяперашняй «шашачнай каралева» Алене Альтшуль.

Мікалай ДЗЕДАЎ. За ім будучае. Увесь 1982-гі год малады спартсмен паказваў выдатныя вынікі ў спаборніцтвах па кулявой стральбе. Вяршыняй жа яго поспеху стаў чэмпіянат свету ў Каракасе: там Дзедаў заняў першае месца.

Аляксандр РАМАНЬКОЎ. Не перастаем здзіўляцца даўгалеццю гэтага фехтавальшчыка. Неаднаразовы чэмпіён Алімпійскіх гульняў летась у чацвёрты раз стаў мацнейшым на першынстве свету як у асабістым, так і ў камандным заліку.

Магамед РАМАЗАНАЎ. На першынстве свету па сама, якое прайшло летась у Парыжы, мінчанін заваяваў залаты медаль, што дапамагло зборнай СССР заняць першае месца ў агульнакамандным заліку.

Мікалай КІРАЎ. Дзе б ні выступаў таленавіты лёгкаатлет з Гомеля, як правіла, ён займаў толькі прызывыя месцы. Не пералічыць усіх мінулагадніх стартаў гэтага бегуна.

ЗЯЛЁНЫЯ КАРАЛІ ПАЛЕССЯ

У абходзе палёсоўшчыка Вячынскага лясніцтва Жыткавіцкага раёна Міколы Мірановіча на некалькіх сотнях квадратных метраў расце пантыйская азалія. У свеце вядома некалькі відаў гэтай расліны. Найбольш часта яна сустракаецца на Далёкім Усходзе. У еўрапейскай частцы краіны пантыйская азалія расце толькі на Палессі.

Невялікае дрэва з калючымі галінкамі падобнае да хмызняку. Пантыйская азалія — далёкі «сваяк» бруслицы. Яна захавалася яшчэ з тых далёкавіковых часоў, калі ў нашых краях быў вельмі цёплы клімат. Да таго ж акружана арэалам таямнічасці. Варта перасадзіць яе ў іншае месца, як расліна абавязкова загіне. Гэтыя паводзіны пантыйскай азаліі — загадка для вучоных.

Участак каля вёскі Замошша, дзе знайшла сабе прытулак унікальная расліна, аб'яўлен помнікам прыроды.

Палеская нізіна, у прыватнасці тэрыторыя дзяржаўнага ландшафтна-гідралагічнага запаведніка, які створан у 1969 годзе, з'яўляецца месцам, дзе да нашых часоў захаваліся і іншыя надзвычай цікавыя, рэдкія расліны траціннага перыяду. У запаведніку звыш 10 вялікіх і малых азераў, мноства лясных рачулак і ручаёў, якія даюць ваду буйнейшай воднай артэрыі Беларусі — Прыпяці. Тут сустракаецца каля 100 відаў раслін, якія нідзе больш не растуць у Беларусі, а нярэдка — і ў краіне.

У азёрах і старых рэчышчах Прыпяці можна сустрэць насыкамадную расліну — альдраканду. Яна захоплівае сваімі пялёсткамі муху або камаара, якія прыселяюцца на кветку адпачыць ці паласавацца нектарам.

У свеце — галоўным чынам у трапічнай Амерыцы і ў Афрыцы — вядома дзiesiąць відаў водных аднагадовых травяністых раслін сямейства салвініевых. У Савецкім Саюзе расце адзін від і толькі тут, на Палессі. Сальвінія, або вадзяная папараць — так яна называецца ў гонар вядомага італьянскага вучонага А. Сальвіні, які першым яшчэ ў XVII стагоддзі апісаў яе асаблівасці, — мае ніткападобнае сцябло даўжынёй да 10 сантыметраў, два з трох лістоў плаваюць на паверхні вады, а трэці, рассячаны на ніткі, знаходзіцца пад вадой і выконвае ролю караня.

На тэрыторыі ландшафтна-гідралагічнага запаведніка расце і вадзяны арэх, або чылім. У яго тонкае сцябло даўжынёй 60—120 сантыметраў, лісце на доўгіх чаранках, яны знаходзяцца пад вадой і рана ападаюць. Арэх — касцянка бугара колеру з рогападобнымі выростамі. Таму ў народзе яго называюць рагулькай. Ім любяць ласавацца дзікія жывёлы.

У. ФЕРАНЦ.

РЕДАКЦЫЯНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ
ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80; 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага
Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.

Зак. 62

І ВЯРТАЕЦЦА ГОЛАС...

На жаль, мы не ведаем імёнаў тых, хто ўзводзіў мінскі касцёл Святога Роха ў 1861—1864 гадах на высокім месцы горада — Залатоў Горцы. Але можам пазнаёміцца з тымі, хто вяртае сёння сапраўднае аблічча аднаму з самых маладых помнікаў архітэктуры Мінска, што знаходзіцца па вуліцы Казлова, побач з Палацам мастацтва. (Аўтар праекта рэстаўрацыі — начальнік аддзела Рэспуб-

ліканскіх спецыяльных навукова-рэстаўрацыйных вытворчых майстэрняў А. Малахоўскі).

Захаваліся апісанні касцёла і фотаздымкі таго часу. Яны і дапамаглі рэстаўратарам, якія працуюць над яго аднаўленнем з 1976 года.

Касцёл збудаваны ў стылі несапраўднай готыкі, які ўзнік у Англіі ў XVIII—XIX стагоддзях, калі паэтызацыя

сярэдневякоўя прыходзіць у літаратуру, музыку, архітэктуру. Стыль несапраўднай готыкі быў прызнаны ўзорным для будаўніцтва каталіцкіх і пратэстанцкіх касцёлаў.

Рэстаўратары аднавілі знешні архітэктурны воблік касцёла амаль дакладна. Толькі «перанеслі» браму. А на тэрыторыі ахоўнай зоны помніка (0,3 гектара) будзе наладжана пастаянная выстаўка сучаснай скульптуры пад адкрытым небам.

Цяпер аднаўляецца імятэр-

ер касцёла: вінтавая лесвіца, ажурныя крата, новыя вітражы, чатыры люстры... Пакойчыкі побач са сцэнай будуць артыстычнымі, падвалы — гардэробам. Каля 150 гледачоў размесцяцца на драўляных лаўках...

У свой час пры касцёле Святога Роха існавала школа арганістаў. Прыйдзе дзень, і спецыяльна зроблены для гэтага касцёла арган верне помніку мінулага стагоддзя яго голас.

Г. САЧАНКА.